

บทที่ 2

บทนิยาม

คำนิยามที่สำคัญ ของข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ มีดังนี้

2.1 ครั้วเรือนส่วนบุคคล ประกอบด้วย

1) ครั้วเรือนหนึ่งคน คือ บุคคลคนเดียวซึ่งหุงหาอาหารและจัดหาสิ่งอุปโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพ โดยไม่เกี่ยวกับผู้ใดซึ่งอาจพำนักในเคหสถานเดียวกัน

2) ครั้วเรือนหลายคน คือ ครั้วเรือนที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันจัดหาและใช้สิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน บุคคลที่มาอยู่ร่วมกันในครั้วเรือนอาจจะเป็นญาติหรือไม่เป็นญาติกันก็ได้ ซึ่งได้แก่

1. ครั้วเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ฉันท์ญาติมาอยู่ด้วยกัน หรืออยู่แบบครอบครัว
2. ครั้วเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ฉันท์ญาติไม่เกิน 5 คน มาอาศัยอยู่ด้วยกัน ช่วยกันจ่ายค่าที่พัก ให้นับเป็นครั้วเรือนส่วนบุคคล 1 ครั้วเรือน
3. ครั้วเรือนคนงานที่นายจ้างจัดให้อยู่อาศัยร่วมกันไม่เกิน 5 คน ถือเป็น 1 ครั้วเรือนส่วนบุคคล
4. ครั้วเรือนที่มีบุคคลตั้งแต่ 6 คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน ซึ่งบุคคลเหล่านั้นจะต้องมีบุคคลที่เป็นญาติกันตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป หรือเป็นญาติไม่เกิน 3 คน แต่มีคนเดียวคนหนึ่งรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของคนทั้งหมด ถือเป็นครั้วเรือนส่วนบุคคล 1 ครั้วเรือน

หมายเหตุ สำหรับข้อ 2 และ 3 มีความแตกต่างจากการสำรวจที่ดำเนินการก่อนปี 2541 ซึ่งได้แยก แต่ละคนเป็น 1 ครั้วเรือน

2.2 สมาชิกของครั้วเรือน

สมาชิกของครั้วเรือน หมายถึง บุคคลซึ่งอาศัยอยู่เป็นประจำในครั้วเรือนส่วนบุคคล รวมทั้งคนที่เคยอยู่ในครั้วเรือน แต่ได้จากไปทีอื่นชั่วคราว โดยไม่มีวัตถุประสงค์จะไปอยู่ประจำที่อื่นและมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

1) จากไปทีอื่นชั่วคราวไม่เกิน 3 เดือน เช่น ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลหรือผู้ที่ไปบวช (ไม่นับคนในครั้วเรือนที่จากไปเพื่อไปเรียนหนังสือ หรือประกอบอาชีพ ซึ่งมีที่อยู่ประจำที่อื่น รวมทั้งผู้ต้องโทษและผู้ถูกเกณฑ์ทหาร คนใช้ในโรงพยาบาลโรคจิต)

2) จากไปเกินกว่า 3 เดือน แต่ไม่มีที่อยู่อาศัยประจำที่อื่น เช่น ไปทำงานในเรือ เซลส์แมน เป็นต้น

3) จากไปเพื่อศึกษา อบรมดูงานต่างประเทศไม่เกิน 6 เดือน

4) จากไปทำงานและกินอยู่ที่อื่นชั่วคราวไม่เกิน 30 วันนับจากวันไปถึงวันกำหนดกลับ เช่น คนไปตัดอ้อย ฯลฯ

นอกจากนี้สมาชิกของครั้วเรือน ยังรวมถึง ผู้ที่มาพักอาศัยอยู่ชั่วคราวเกินกว่า 3 เดือน

2.3 หัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือน หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกอื่นในครัวเรือน โดยยกย่องให้เป็นหัวหน้า อาจจะเป็นผู้รับผิดชอบทางการเงินและสวัสดิการของครัวเรือนหรือไม่ก็ตาม

2.4 ผู้ทำงานให้เกิดรายได้และผู้รับเงินรายได้

ผู้ทำงานให้เกิดรายได้ (Earners) คือ สมาชิกของครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ได้แก่ ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเอง ผู้ทำงานรับจ้าง และผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ไม่นับรวมผู้รับเงินค่าเช่าเงินช่วยเหลือจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน

ผู้รับเงินรายได้ (Income Receivers) คือ สมาชิกของครัวเรือน ซึ่งมีรายได้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น กำไรจากการประกอบธุรกิจ ค่าจ้างและเงินเดือน ค่าเช่าหรือเงินช่วยเหลือจากบุคคลนอกครัวเรือน ผู้รับเงินรายได้ อาจจะเป็นผู้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจหรือไม่ก็ได้ นอกจากนั้นจะไม่นับรวมผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง เป็นผู้รับเงินรายได้

2.5 รายได้ของครัวเรือน

รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน ประกอบด้วย

- 1) ค่าจ้างและเงินเดือน เงินรางวัลบริการ เงินโบนัส เป็นต้น
- 2) กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจการเกษตรและธุรกิจอื่น ๆ
- 3) รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าลิขสิทธิ์ ดอกเบี้ย และเงินปันผล
- 4) เงินได้รับเป็นการช่วยเหลือ บำเหน็จ บำนาญ เงินทุนการศึกษา
- 5) รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง

เงินเดือน มูลค่าของสินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของและอยู่เอง) หรือได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ

- 6) รายรับที่เป็นตัวเงินอื่น ๆ เช่น เงินได้รับจากการประกันภัยหรือประกันชีวิต เงินรางวัล

สลากกินแบ่งและรายรับอื่น ๆ ในประเภทเดียวกัน

รายได้ประจำ ได้แก่ รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน แต่ไม่รวมรายรับที่เป็นตัวเงินอื่น ๆ ใน ข้อ 6)

2.6 ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ประกอบด้วย

- 1) จำนวนเงินที่ครัวเรือนได้ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำรงชีพ
- 2) มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง เงินเดือน สินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของและอยู่อาศัยเอง) หรือได้มาโดยไม่ต้องซื้อ
- 3) รายจ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าภาษี เงินบริจาค ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าสลากกินแบ่ง ดอกเบี้ยจ่ายและรายจ่ายที่มีไว้เพื่อการบริโภคอื่น ๆ

ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ได้แก่ รายจ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือน แต่ไม่รวมรายจ่ายอื่นๆในข้อ 3)

ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ไม่รวมถึง ค่าผ่อนชำระบ้าน ที่ดิน และรายจ่ายเพื่อการสะสมทุนอื่น ๆ ตลอดจน รายจ่ายที่จัดว่าเป็นการออม เช่น เบี้ยประกันชีวิตชนิดสะสมทรัพย์ เงินสะสมกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ/กบข. เป็นต้น

2.7 สถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้จัดจำแนกครัวเรือนเป็นกลุ่มตามสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยพิจารณาจากแหล่งรายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือน สถานภาพการทำงาน ประเภทของกิจกรรมในเชิงเศรษฐกิจและอาชีพเป็นหลัก โดยได้นำเสนอเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1) ผู้ถือครองทำการเกษตร (รวมการทำประมงทะเล)
- 2) ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเอง
- 3) ลูกจ้าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ
 - ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ นักบริหาร เสมียนพนักงาน และพนักงานผู้ให้บริการ
 - ผู้ปฏิบัติงานในการผลิต และก่อสร้าง คนงานเกษตร คนงานทั่วไป
- 4) ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ หมายถึง บุคคลต่อไปนี้
 - ก) แม่บ้านหรือผู้ที่ทำงานบ้าน
 - ข) นักเรียน
 - ค) ผู้เกษียณอายุ และคนชรา
 - ง) ผู้ไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากพิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือเนื่องจากเจ็บป่วยเรื้อรัง
 - จ) คนขอทาน

2.8 กลุ่มควินไทล์ของครัวเรือนเรียงลำดับตามรายได้ประจำต่อคนต่อเดือน

หมายถึง การจัดจำแนกครัวเรือนออกเป็น 5 กลุ่ม เท่า ๆ กัน โดยจัดเรียงครัวเรือนตามรายได้ประจำต่อคนต่อเดือนจากน้อยไปหามาก

2.9 หนี้สินของครัวเรือน

หมายถึง มูลค่าหนี้จากการกู้ยืม การเช่าซื้อทรัพย์สินต่างๆ เช่น บ้าน ที่ดิน รถ ตลอดจน สิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน รวมทั้งการซื้อเชื่อสินค้าอุปโภคบริโภคที่ยังไม่ได้ชำระเงินของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน ณ วันสุดท้ายของเดือนที่แล้วก่อนการสัมภาษณ์